

jajčic, iz katerih se v tréh dnéh čbelice izvalé. — Ena sama muha, kakoršnih imamo po naših sobah dovelj, zleže v enem poletji okoli 20 milijonov jajčic. — Ena sama osina (osje gnjezdo) ima po navadi 15 do 16,000 piskercov. — V vsakem funtu košenilje (žlahne rudeče barve) je 70,000 kuhanih živalic; ker se vsako leto pripelje v Evropo 6 do 700,000 funtov košenilje, je potem takem za toliko košenilje 49,000 biljonov košeniljnih živalic potreba. — Karp zaleže okoli 50 do 200,000 jajčic, slanik (arenk) 20 do 30,000, polenovka (štokfiš) 2 do 3 milijone in slatovka v enem letu 8 do 10 milijonov jajčic.

Ozir po domači.

Potopis po Istri od Tersta do Pazina.

Drage Novice, marsikaj ste že povedale od Istre, pa vendar kolikor jaz véim, več skor od pustega Krasa in uboštvá, kakor od njene lepote in bogastva; zato rej mi ne zamerite, če en del té dežele popišem, ker upam, da se bo še kdo drug najdel, kateri bo znal lepše in bolj povedati kakor jaz; saj toliko pa upati smém, da bo kdo od tam naprej popisal, kjer bom jest néhal.

Ko prideš v bogati Terst, kamor te zdaj v malih urah hla pon iz bele Ljubljane pritira, se ti že na Brežini sinje jadransko morje prikaže, in kolikor dalječ okó nese, družega ne vidiš, kakor vodo na desno; na levo od Tersta proti poldnevu naprej se ti pa prikaže deželica z niskimi, zelenimi, s vasmi in cerkvami okinčanimi homci, in to je Istra. Na poldanski strani Tersta je cesta navkreber, dokler na homec „Lepovid“ (Belveder) prideš. Od tod te pélje cesta do krasnega pa tudi žalostnega stanovanja naših mertvih bratov in sester, kateri v Gospodu počivajo. Na koncu pokopališča te kamen s napisom domisli, da si prestopil mestno okolico, in da na dogani stojiš; od tukaj naprej stopiš na Istrijansko, akonavno ti še le na mostiču na koncu drevo-reda v Zavljah stara kamnita ploša nekdanji istriški mejnik kaže. Po zavljiskem drevoredu potojučemu se ti na levo pokažejo lepe in velike vasi: Boršt, Ricmanje, Boljunec, Dolina in visoko na pečevji cerkvica sv. Servola; na desni strani vidiš po sadašnjem močirji nekdanje zapuščene soline, prek zaliva morskega pa staro mesto ribarsko „Mile“ (Muggia). Ta zaliv je ob času burje silno nevaren; tukaj stojijo zdaj vojaške barke in parobrodi. Ob cesti od Tersta do Kopra ne dobiš drugih vasi kakor Škofijo in Lazaret, veliko več pa posamesnih hiš in pivnic. Cesta gré po prijaznih homcih in ravninah med njivami z oljkovno in brajdami olépsanimi.

Pol ure pred Koprom (Capo d'Istria) se cesta razdeli. Leva, ktera se tako rekoč nazaj proti izhodu oberne, je nekdanja poštna cesta po sredi Istre; gré skoz farno vas sv. Antona in se pri hišah „Popetra“ zopet razcépi; leva gré v Buzet (Pinguente), ravno naprej gredoča pa v Opertlje (Portole), Montono do Karoibe. Povsod vidiš lepo obdelane njive in brajde, okó in serce se pa razžali, ako bolj na levo v sivi in pusti Kras pogledaš.

Stopimo nazaj na véliko cesto. Kakih deset minut pred Koprom, od kodar se ti mesto kaj lepo pokaže, se sopot cesta razdeli. Desna tikoma mostiča gré v Istro, jaz pa te peljem še teh deset minut naprej, da v mesto prideš. Od mostiča naprej proti mestu vidiš na obé strani majhne hišice, in pred hišicami, kakor da bi bile gredice za verte pripravljene; med vsako grédico saj na eni strani stoji slana voda, in to so prostori, na katerih se nam tako neobhodno potrebna sol dela. V poletni vročini vidiš tukaj vse živo in delavno. Možki in ženske vodo s korci zajemajo in na gredice mečejo; sončna toplota vodo ogréva in kmalo se po gredicah začne beliti, kakor da bi bila slana vse posmodila; na drugem kraji pa morebiti že vidiš, da se ta belina na kupčke spravlja in sol po tem v hišice, iz teh pa v ce-

sarske zakladnice ali magazine nosi. Če se tukej ozreš, prav lahko vidiš, da je sedanje mesto nekdanj na otoku stalo. Koper je bil od leta 525 do 1832 škofijsk sedež, zdaj je škofija za zmerom s teržaško zjedinjena. V Kopru je bilo nekdanj več samostanov; zdaj so še Čč. Oo. Kapucinarji in Franciškani. Mesto ima več kapelic in cerkvá, pa je samo ena fara z gg. proštom in sedmimi g. korarji in ima duš blizo 6800. Po mestu se govori taljanski in slovenski. V mestu so normalne šole za možke in ženske, taljanska gimnazija in mnogoverstne cesarske vradnije. Posebno znamenita je c. kr. jetnišnica, veliko poslopje, v katerem se, bodi Bogu potoženo, blizo 900 taljanskih, fur-lanskih, slovenskih in dalmatinskih jetnikov redí. Nova kapéla za jetnike je vsa z železnimi palicami zapletena, kakor da bi bila v kletki. — Tukaj, prijatelj, se za potrebo najej in napi, ker skorej pet ur hoda od tukaj do Buj ne boš pivnice dobil, če te velika sila ne primora, da greš pit al kruha kupit na poti v dve revne kmetiške pivnici, ktere pri poti dobiš. Čudno se ti bo zdelo, da te tvojih telésnih potreb domislim; to ti moram zato povedati, ker od Kopra do Pole ali Reke po celi Istri ob cestah pivnic in gostivnic resnično manjka za popotnika, in tako se samo po mestih in po večjih vaséh za potrebe omikanega človeka kaj dobi. — Od Tersta do Kopra vidiš, da Mandrijari, Brežani in Istrijani so delavni ljudjé; okoli sebe vidiš bogato polje, samo če se nazaj proti Terstu oberneš, vidiš bele rebra golega Krasa, iz kterega v zimi merzla, močna in neusmiljena burja piha. Kader ta zabučí, se stoletni hrast pomaja, brajde in oljke se nisko perpogujejo, človek pa se z njo bojuje s telésom od mraza trepetečim.

(Dalje sledí.)

Ozir po svetu.

Ljudojedeži ali psoglavci v jutrovi Indii.

Bataz-i (tako se imenuje ono koléno, ki ljudi žrè) v jutrovi Indii so strašno divji ljudjé, kateri se zmira j vojskujejo. Čuvaj luke morskega mesta Pinang-a je bil z enim njih poglavarjev v bližnji rodbini. „Kader sem se z njim pogovarjal“, pripoveduje nek britišk popotnik v svojem potopisu, „stopi visok nič prav častitljiv mož v kočó tega čuvaja, ki mi ga kakor jednega nar serčnejšega lovca in nar več lakomnega ljudijedeža popiše. Poprašam ga več stvari, na ktere mi je prav z veseljem hitro in natanko, kakor se mi je zdélo, odgovarjal. Za resnico mi je terdil, da je meso mladih móž sladko in gojno (sočno), meso moža pa, kterega lasje so začeli že sivi prihajati, je med vsim najboljé.“

Na dalje pravi ta popotnik: „Nekaj časa potlej sem se zopet v novič znašal v deželi teh ljudijedežev, in sem se prav naglo prepričal, da nisem mogel resnice tistega nič več dvomiti, kar sem poprej slišal. Jeden poglavarjev mi da človeško glavo, ktero so nekaj dni poprej oglodali; pokaže mi tudi šestero žen in dvoje otrok, ktere so prihranili, jih prvi praznik pojedsti. Bataz-i se mi niso malo čudili, ko sem jim rekel, da dvomim, da oni radi človeško meso jedó. Vendar pristavijo, da je začela ta navada per njih bolj in bolj redka prihajati; pa vendar pojedó tiste, ktere so v vojski vjeli, ne toliko zavolj dobrote mesa, ali se s tem hraniti, ampak le samo zavoljo velikega sovraštva do njihovih nasprotnikov. Njih prestojnik „Naja Tana Java“ pa je tako tega živeža navajen, da, ako ne je vsaki dan človeškega mesa, narstrašnejše bolečine v trebuhu občuti, katerih ne more drugače potolažiti, kakor s to jedjó. Ako nima nobenega vjétega več, pošlje svoje služne na človeški lov, da vjamejo kakega moža v kakem bolj daljnem kraji in ga umoré, njegov život razsekajo, na bambusove palice nasadé in v zemljo zakopljejo, kjer čez kaj dni bolji in sladkeji okus dobi.“

niška in Cerkniska okolica odločila od Norika in Panonie, in se je soedinila z Venecio in Istrijo. Posebno ime za ta del se sicer ne nahaja pri rimskih pisateljih, pové ga pa pozneje zgodovinar Pavel diakon, da je namreč Karniola (Carniola se piše v starih listinah, ne Carniolia), to je Mala Karnia. Dolenska stran z Ložem vred je bila del Savie; Pivka, Vipava in Idria so ostale kakor poprej pri Istriji in Veneciji. Ta razdelitev in to omenjenje je dobro zapomniti, ker se je ohranilo tudi po velikem preselovanju narodov, skorej skozi vés srednji vek, samo imena so se deloma spremenile, gospostva in oblasti so druge nastopile.

(Dalje sledi.)

Ozir po domačii.

Potopis po Istri od Tersta do Pazina.

(Dalje.)

Stopimo nazaj na istrijsko cesto. Od mostiča pri Koprju se cesta proti „šmarskemu verhu“ (Monte toso) oberne, in več kakor eno dobro uro je do verha. Skor pol hriba je prav dobro obdelanega z njivami, tertami in oljkami, tako da bi mislil, da po gojzdiču hodiš; tudi pevalice te tukaj razveseljujejo. Od pol hriba naprej je nar večji del golo, tam pa tam kak hrastič stoji, kakor da bi Boga hvalil, da ga je do zdaj neusmiljena sekira pustila; tudi živina tukej le malo paše dobí. Na verhu se še enkrat ozri in vidil boš farno vas „Šmarjo“ (Monte) prek potoka na levo, še bolj proti izhodu Pomijan, faro sv. Antona, in bolj v daljavi Černi Kal, bolj proti večerni strani Pasjo vas, terzaške mandrije, Opčino, sv. Križ, Prosek in dovinski grad. Po šmarskem verhu posebno dobro vino raste. Iz šmarskega verha se zopet cesta v dolino spusti; po dolini je eno uro hoda. V dolini hodečimu vidiš na levi strani v visokem verhu med oljkami vasí „Padeno in sv. Peter“; na desni strani v verhu stoji farna cerkev in vas „Dvor“ (Corte d' Isola). Ta verh je tako lepo z oljkami obraščen, da vasí ni skor nič, ampak samo cerkveni zvonik iz ceste viditi. Ravno nasproti po cesti se drugi verh vzdiguje, na katerem je nekoliko hiš, to je po domače „Kastel“ (Castel-Venere). Tik pod kasteljskim verhom teče rečica Dragonja z mnogimi mlini, kateri pšenico méljejo, da pridne Šavrinke dalječ okoli kruh dobrega okusa raznašajo. Če se v Kastelu proti zahodu oberneš, vidiš veliko ravnino, dobro obdelane, z brajdami olepšane njive, pri morji piranske soline, in bolj na desni strani solin vidiš dolgi in široko tamnozeleni gojzd samih oljk piranskih mestnjanov. Tudi na izhodu je vse zeleno; v podnožji verha so lepi travniki, po berdih pa njive in gojzdiči. Rečica Dragonja pod Kastelom je tako rekoč mejnik med slovenskim in istrijskim naréčjem. Od Dragonje do Pole in Reke se govori v cerkvi in doma le istrijsko, če primorske mesta izvzameš, in tudi nošnja moških in ženskih, je od tukaj isterska, ktera se na prvi pogled zeló od šavrinke razloči. — Šavrin ima kratke široke hlače, da mu okoli kolena plešejo, jopič (tujej jaketa) je precej dolg na rokavih in na zavitku pred persmi z zelenim suknom obšit; nosi lepe čevlje, módre (plave) ali bele nogovice. Istrijan ima tudi kratke pa voske, pod kolenom zavezane hlače, kratki jopič iz domačega debelega rujavega sukna, večji del brez obšitkov, ali pa módro obšit na rokavih, okoli vrata in na zavitku na persih. Istrijan in Šavrin imata klobučke brez okrajnikov, vendar tudi dalječ okolj Buj nosijo doma delane bele slamnike, kateri so z visokimi oglavniki in visokimi okraji. Šavrinke nosi dolgo srajco in včasih tudi belo krilo z voskimi naramniki, in čez to ima drugo platneno, černo, široko, od spred in od zad nagubano krilo, ktero s pisanim pasom okoli sebe pripaše; njeni čevlji imajo prav visoke potpetnice in spredaj so na dolgo vrézani. Istrijanka ima čez srajco bolj vosko krilo iz domačega črnega ali pisanega platna; tudi opasica je rudeča,

módra, černa ali pisana, čevlje nosi navadne. Vendar morem reči, da možki in ženske po Istri se različno nosijo, tako da se skor lahko pozná, iz ktere okrajne je ta ali una domá.

Zopet eno uro hoda iz Kastela prideš v Buje. Mesto na homcu stoji, in da je staro, kažejo voske ulice, poderti grad in nekdanje obzidje mesta. Tukaj je bilo nekdanje zimsko stanovanje novogradskega škefa. Fara ima čez 2000 duš in dve lepe cerkvi. Posebno farna cerkev je vredna, da jo obišeš. Tukaj je okrajno vradništvo in pošta. Mestnjani so večji del kmetje in rokodelci. Ako na „Novi terg“ (Belvedere ali piazza nuova) prideš in se proti poldnevu oberneš, se ti kaj lep pogled odpre. Okolj in okolj mesta so vertje in njive, brajde, goste oljke, mandeljni, murve in druge sadunosne drevesa. V okolici se dobi posebno dober terán in olje. Od todi se vidi jadransko morje, pri morji fare Umag, Daila in Novi grad (Cittanuova), *) pod Bujami fara Verteneljo, kaplanije Materada in Karšete, v daljavi proti jugu Tore, Poreč, Rovinj in proti izhodu Vizinada in gora Učka. Če greš v Bujah na mestno pokopališče, ktero druge lepote nima, kakor eno čedno kapelico, se ti razvid v daljavo odpre; vidil boš proti večeru obernivši se gori Nanos in Triglav, nekoliko več na levo tominske, koroške, furlanske in taljanske sneznike do Brešie; vidil boš tudi z dalnogledom Oglej (Akvillea) Grado, furlanske mesta in vasí, tudi nekoliko po Italiji, v lepem jutru pa tudi Benedke in Kiozo. Iz Buj so ceste na vse štiri vetrove razpeljane. Pred, kakor v Buje prideš, se ena oberne proti izhodu in gré pod Momijanom, kterege na levo pusti skoz Šterno do Opertla; druga cesta pred Bujami gré proti zahodu v primorsko mesto Piran; tretja pred Bujami se zopet proti izhodu oberne, gré skoz Triban v Grizinjano; četerta se pred mestom proti izhodu-jugu v Pazin oberne; pa ta gré skoz mesto proti jugo-zahodu do morja, pa kmalo pred mestom se zopet razcepi; desna proti zahodu gré skoz Materado in Petrovijo v Umag; leva pa skoz Verteneljo v Novi grad (Cittanuova). V Cittanuovi je bil škofijski sedež do leta 1831. Škofija je združena s terzaško in zdaj je fara z enim nad-duhovnom fajmoštrom (archipresbyter) in dvéma korarjema. Cerkev je majhna, ima lepe marmornate altarje in za vélikim altarjem pod korom je stara kapelica ali prav za prav ječa kristjanov in mučenikov, v kateri je spravljenih veliko sv. moč (relikvij), in tudi se še vidijo v kamen ukovani železni rinki ali obročki, na katerih je bil sv. Polaj (Pelagius) mučen. V zakristii se vidijo tudi vsi cittanuovski škofje izobraženi.

(Konec sledi.)

Lepoznansko polje.

Dvojčka.

Prizor iz zadnje avstrijsko-ogerske vojske.

I.

Dne 10. septembra 1848 zvečer okolj desete ure je šel neki človek visoke rasti in srednjih let, opravljen v prosti obleki banatskega graničarja, po eni mnogih stezá, ktere južno stran šume med selom O* in Donavo na vse strani prekrizavajo.

Omenjena stran šume, pred malo leti posekana, je bila zdaj tako obilno z novim in mladim germičjem prerašena, da skorej moč ni bilo, v nji naprej priti; nebrojno število mladih drevesc si je podajalo po bratovsko šibko roko in protilo zarasti nekdanje široke poti.

Gosti črni oblaki, gnani od divjega zapadenega vetra, so začeli se razprostirati po širocem obnebj, prihajaje večji in večji; le od časa do časa je polukala blede luna izmed teških oblakov.

*) Tukaj ne pravi nihče Novi grad, ampak le Cittanuova.

delovali in vinska kupčija na višji stopnjo povzdignila, in takrat bi se znalo pričakovati, da bi dalmatinske vine španjske sčasoma prekosile in spodrinile, posebno pa vino madejra.

Vino- in sviloreja sta dva kmetijska pridelka v Dalmaciji, ktera utegneta sčasoma Dalmacijo na visoko stopnjo premožnosti povzdigniti.

Koroške.

Vin, ki jih je c. kr. kmetijska družba iz Celovca v razstavo poslala, niso bile vredne, da bi jih bila komisija presojevala.

Razun tega se mora tudi reči, da koroška dežela ni za vinorejo pristojna, sèm ter tje se kak posamezen prijatelj vinoreje s tertó peča. Na vsem Koroškem se na kakih 1000 oralih terta nahaja, kjer se kakih 1500 veder vina pridelava, ki je okoli 6000 gold. vredno.

(Dalje sledi.)

Kakošne meje je imela Kranjska v raznih časih.

Spisal P. Hicinger.

(Dalje.)

1. Kranjska v prvi dobi srednjega veka.

Po prihodu Longobardov in Slovincov, in zlasti po zmagi Frankov, se kažejo namesti imenovanih dežel v novo vstavljene pokrajne ali marke, ki imajo poprejšne mejnike, in se le drugač zovejo. Istria ali Istrianska marka (Marcha Istriae), ko je prišla v oblast Frankov za Karola Vélicege, se je še klicala po starem, segala je od morja do julskih planin, in oklepala razun isterskega polotoka še Kras, Vipavo in Pivko, kakor se kaže zlasti iz Oglejskih, pa tudi iz Teržaških in Frizinških listin: Karnia pod Longobardi je nastala Furlanija ali friulsko vojvodstvo (Ducatus Forumjulii, Friuli), je segala od Taljenta do julskih planin, in je v sebi imela tudi Tominsko stran z Istrijo vred; to razjasnujejo zlasti Oglejske pisma. Karniola, večji del sama svoja poleg longobardske oblasti, se je zvali jela Kranj ali Krajna, tudi Kranjska ali Krajnska marka, ko je prišla pod Franke (Chreimarcha, pagus Chreine, Kraina), je segala od Hrušice in Triglava do Trojan, in od Ljubljane do Ljubela in Kranjske gore; oklepala je tedaj vso gorensko stran z Ljubljano, Verhniko in Cérknico vred. To razjasnujejo stare Frizinške, Briksenske, Oglejske in druge listine. Prejšnja Savia je bila po tem Slovenska stran, Vindska ali Posavska meja ali marka (Marcha, Vinidorum, Marcha ad Souam), in je segala od Drave do Loškega Snežnika, od Ljubljane do Kolpe in Sotle; odklepala je tedaj južno Štajersko, dolensko stran z Metliko in Šumberkom, in pa Lož z Oblokami vred. Vendar ta marka ni ostala pri toliki velikosti; krog l. 1100 je bil del med Savo in Dravo odločen, in priveržen k doljni Korotanski ali novi Štirski marki, dolenska stran z Ložem vred pa se je še dalje klicala za Slovensko stran ali Vindsko marko, dostikrat sploh za Marko. V zemljopisnih bukvah se večkrat nahaja pomota, da je Slovenska stran obsegala samo svet med Kerko in Kolpo, ali Metliško stran; pa stare Oglejske in druge listine kažejo, da se je tudi Šmarja, Šent-Vid, Kerka, Trebno, Merna peč, Mokronog in Kostanjevica štela k slovenski marki, kar se še veliko pozneje, v Valvazorjevem času, ni pozabilo. Vse to je bolj na drobno dokazano v sporočilih kranjskega zgodovinskega društva (Mittheilungen, l. 1836, str. 29 in d.)

Iz teh razlag je jasno, da je Kranjska ali Krajnska, Kranj ali Krajna, kedaj veliko manjša bila in komaj polovico sedanje obsegala. Po takem se pa tudi lahko razume, zakaj se Pivčan noče šteti za Kranjca ali Krajnca; on se je namreč kedaj prišteval k Istriji. Opomniti pa mo-

ram, da ne vé, kako je to. Ali Pivčani ne govorijo vsi enako, ali ima vsak poslušavec druge ušesa. Zakaj ko eden pripoveduje, da pravijo: sem bil v Krajni, zopet drugi govori, da se glasijo: sem bil v Kranji, grem v Kranj; to je namreč, ko se menijo od Cérknice ali od Ljubljane. Tudi Sebastjan Krel je pred časom pisal: po Krainu in po Koroški deželi (primeri Kopitar's Grammatik, str. 421). Po takem se kaže, da je v nekterih krajih tudi v navadi, oblika Kranj za celo deželo; oblika Krajna se nahaja sicer še v imenu Suhe Krajne.

(Dalje sledi.)

Ozir po domačii.

Potopis po Istri od Tersta do Pazina.

(Konec.)

Stopimo zopet na véliko cesto v Bajah proti Pazinu. Iz Buj se pol ure cesta med oljkami, njivami in brajdami vije in kaj lep pogled je tu na vse strani. Eno majhno uro hodá po ravni cesti prideš v vas Krasico; tu se pot med homci navzdol oberne, dokler pride do reke Kvieta, ktera pod Buzetom (Pinguente) izvira. V tem močirnem kraji, pet ur dolgi in četert ure široki ravnini, raste cesarsko hrastovje za vojaške ladje; tudi dobivajo kmetje veliko sená. V téj dolini so tudi sumporske toplice (Schwefelbad) pod steno ali pečevjem sv. Štefana, in pod farno vasjo „Sovinjak“ je tudi fabrika za vitriolj z jamami. Če se na mostu per Kvietu (ponte porton) nazaj oberneš, vidiš na visokem verhu med oljkami faro grizinjansko. Od mosta, kateri je tudi mejnik teržaške in porečke škofije, se cesta v hrib, kateri je z gostim gojzdom obraščen, z mnogimi ovinki proti Vizinadi oberne. Vizinada je stara fara, od ktere se že v življenjopisu sv. Romualda abata bere, da je utemélil samostan kamalduenski pri „Marii devici na polji“, ko je že čez sto let star bil, in da so, ko je želel zopet na Taljansko se verniti, se Porečani in njih gosp. škof grozili tistemu, ki bo sv. abatu iz Vizinade z besedo ali delom pomagal. iz njih društva izpoditi, in nazadnje je vendar sv. Romuald ptujo ladjo v Kvietu dobil, s katero se je v Kaorle prepeljal. Samostana ni zdaj več, samo cerkvena stoji še kake pol ure od Vizinade na desno stran ceste. Proti Vizinadi hodečemu se na desni strani reke Kvieta pokaže v podnožji verhov, cerkev in vas „Kastanja“, nekoliko bolj proti polnočni strani med dvema verhoma „Zaveršje“ (Piemonte), in še bolj proti izhodu Opertle (Portole). Naravnost proti Učki ali izhodu se ti pokaže na okroglem in precej visokem homcu mesto „Montona“, v katerem je fara s korarji in okrajna oblastnija. — Zvunaj Vizinade se cesta razdeli; ena gré proti jugo-zahodu v Poreč (Parenzo) do morja, druga ali vélika cesta se pa bolj na levo oberne proti Pazinu. Eno uro od Vizinade na verhu ravnine se cesta prekriža. Tista, ki je naravnost naprej, gré v sv. Lovrenc, desna proti zahodu v Višinjan in Poreč; poštna cesta se pa zdaj prav proti izhodu oberne. Od Vizinade do Karoibe vidiš le malo hiš pri cesti, ktera se naj večji del med pašniki vije. Eno uro pred Karoibo se Montona zopet pokaže, blizu pod cesto na levo vidiš farno cerkev „Rakotole“ med posameznimi hišami, dalje prideš v vas „Mačji bob“ in kmalo pod vasjo se stara poštna cesta zjedini z novo, in tukaj imaš pred seboj faro Karoibo. Od Karoibe greš v homec in zgorej na ravnini se ti na zahodu jadransko morje pokaže, kterege od zdaj po cesti hode dolgo časa več vidil ne boš. Cesta gré med pašniki in njivami in kmalo si v „novaškem selu.“ Od te vasi pol ure hodá prideš pod vas „Treviž“, ktero na desni strani na homcu zagledaš; in tukej je zopet teržaška škofija. V Trevižu je fara in na sredi vasi pred cerkvijo je četerivogljen stolp, kateri iz med hiš kakor zvonik molí, pa ni zvonik, ker po sredi ni prazen, ampak od zvonej so bile nekdaž lesene stopnice do verha, da so

iz verha na sovražnike pazili, in kasneje so, kakor stari ljudje pripovedujejo, svojo živino na paši okolj vasi od doma lahko vidili. Od Treviža se cesta v bermško dolino oberne. V dolini stoječemu se ti na levo kaže na homcu Beram (Vermo). Cesta gré po dolini, na desni strani so njive, na levi pa Kras, in bližej Pazina lep gojzd na obé strani; na levi strani v gojzdu je lepa pristava, na desni v verhu fara „Stari Pazin“ (Pisino vecchio). Poprej kakor v Pazin vidiš, moraš še malo na homec stopiti, na ktereга verhu se ti lep pogled čez okrožno mesto „Pazin“ (Pisino, Mitterburg) odpre, in tukej stojiš na verhu pazinske jame, v katero potok Zarečica bobni.

Prijatelj! do tukaj sem te pripeljal, zdaj pojdi sam v mesto, poglej in poprašaj kaj v njem znamenitega najdeš. Dalje ne bom Istrije popisoval, ker vé, da v Pazinu in okolj Pazina so učeneji gospodje rodoljubi, in da bo rad ta ali un pero prijel, da pot do Pole in Reke popiše, kar bi bilo marsikomu všeč in koristno.

Fr. Vidmar.

Lepoznansko polje.

Dvojčka.

Prizor iz zadnje avstrijsko-ogerske vojske.

(Dalje.)

II.

Kdo je ta, ki tako prederzno — in v tako pozni noči — v tako divji burji na stermi breg Donave pleza?

Neznani naš ptujec je. — Priplazil se je že srečno verh obrežja, in okrenivši se zdaj na desno pazljivo prekorači staro cesto, ter napoti se proti vertom mesta N*. — Tiho kakor kakošna nočna senca stopa neznanec naprej; na stražo ne zadéne nikjer. — Pri enih vratih, ki iz verta v polje peljajo — ostane. Malo posluša, potem odpre vrata in tiho tiho sopajoč prekorača vert in stopi v dvor neke hiše. Zdaj zopet postane in posluša, pa vse je bilo mirno razun žalostnega žvižganja vetra in hrušenja borečih se med saboj valov Donave. Napoti se zdaj proti hišnim vratam in že roko vzdigne, da bi tiho poterkal, kar začuti nekaj težkega sloneti na rami svoji. Komaj se je to še zgodilo, že se ptujec urno oberne in zakriti do zdaj hanžar se v trenutku zabliska v rokah njegovih.

„No, no, ne tako serdito in naglo, moj gospod“, zašepčá pred njim človek, ktereга smešen naglas neznanemu posvedoči, da pred njim stoji nemeč Hans V....., hišni gospodar, ogleduh in orodje puntarjev madžarskih.

„Zahvali Boga“ odgovori ptujec, „da si se tako naglo oglasil, prokleti Nemeč! sicer — — — pa urno mi povej, kako in kaj je z našim Danilom V — .?“

„Ne skerbite za-nj“ odgovori Nemeč zamolklo nasmehljaje se, „saj nam Rači delo sami olajšujejo. Z vjetniki postopajo in ravnajo kakor z gospodo svojo; našega Danila V — . mislijo prostega vojnika, samo zapovednik tukajšne posadke, nadlajtnant Ivan Ž — č se mi zdi, da vé — akoravno tega nikomur ne razodene — kakošnega ptička je v pest dobil! In vendar odkar se je Danilo potuhnil in se začel bolehnega delati, ga je dal v stanovanje k tergovcu R — diču. Sobo ima zdaj v prvem nadstropji omrežja (gavtrov) na oknu ni, pod oknom je noč in dan vojnik na straži, tedaj delo ne bo odveč težko in nevarno. Bil pa je zadnji trenutek, da ste prišli, zakaj juter hočejo vse vjetnike prot Rači odpeljati.“

„Je li vse gotovo, česar je treba?“ vpraša urno neznani.

„Je. Vi veste za R — dičevo hišo; v prvem nadstropji tedaj drugo okno z desne. Pleteno lestvo (Strickleiter) sem vašemu prijatlu po zanesljivem človeku poslal; po nji se more varno in brez narmanjšega šuma spustiti. Kar pa se straže tiče, — se mi zdi moj svet popolnoma

nepotreben in od več — saj imate — hanžar. — — — Le tega vas moram še opomniti, da poterpite do 12. ure, ker takrat se bo straža premenila. Na oglu hiše stoji široka lipa; za njo se stisnite. V taki tmuni in nevihti smete upati, da vas nihče zapazil ne bo!“

„Dobro, dobro,“ odgovori neznani. „Ako se reč izide, kakor želim, veste kje se vam je oglasiti; dobrega plačila se sméte nadjati.“ — Na to prinese veter na vlažnih svojih krilih poslednji glas ure, ki je na serbski cerkvi dvanajst odbila.

„Ni časa, muditi se,“ reče zdaj neznani in stopi na ulico. — „Res, kakor če bi se bile nebo in zemlja združile v pripomoč naklepa mojega“ — mermra dalje; nikoli pripravnejšega časa in prilike nisem imel, in če k temu še pomislim, da je Danilo mojega Ivana vjel, pa Konstantin ga bo otél. Ha! ha! čudna res je ta igra osode.“

Neznani naš ptujec se okréne zdaj po ulici na desno, — pol ene vdari.

Pred R — dičevo hišo s puško v roki hodi sem ter tje mladi graničar. Pogostoma postaja.

Morebit kje kaj vidi? ali kaj sliši?

Kaj bi pač viditi mogel, ker je tema taka, da bi dalje segel kot vidil; ali, kaj bi pač v tako pozni uri slišati utegnul razun žvižganja vetrov, ki se kakor razujzdani hudi duhovi vijejo tulijoči po nočnem mraku, boreči se z razjarenimi valovi šumeče Donave.

Vendar — zakaj nek postaja mladi graničar vedno bolj pogostoma? Ali mar na koga misli?

Sam Bog zamore to vediti!

Morebiti misli siromak na svojega domá zapuščenega sivega očeta, na milo postarano mater svojo? ali kaj počnejo bratci njegovi v Italii in na Madžarskem? niso li kosti njihovih na bojnem polji že vroči solčni žarki pobelili? Ali misli morda na svojo drago zaročnico Anko, ki je toliko solzá o njegovem odhodu prelila?

Malo pohodi gor in dol, ter zopet postane. Zdaj pogleda proti temnemu obnebj, kakor da bi hotel prodreti černo gomilo gorostasnih velikanskih oblakov.

Kaj se je zabliskalo zdaj očesu mladega graničarja? — Solza je to, solza čista kakor zjutrajna zora, kakor zerno biserevo, kakor drago kamnje, ki sije tudi v tamni noči.

Morebiti ga žalostne misli navdajajo, da svojega slabotnega očeta, mile svoje matere, dragih bratcov, sester in zveste zaročnice svoje nikdar več v življenji vidil ne bo? — Bog edini vé, kaj misli!

Zdaj ostane na oglu hiše in gleda; — zdi se mu, kakor če bi bilo nekaj poleg bližnje lipe zašumelo. Morda je bil veter.

Kaj pak, ko veter! kdo bi pač v taki divjestrhoviti noči in kasni uri lazil okrog! — Oberne se zdaj in — — — zdihne! — Zdihne? — —

To ni bil zdihljej, ampak poljub, s katerem se duša človeška o ločitvi od telesa svojega poslovi in ga poljubi!

Bog bodi milostljiv tvoji duši, mladi graničar! — hanžar ptujcov ti je v enem trenutku upihnil lučico mladega in nadepolnega življenja tvojega!

Nekaj zdaj zažvižga. — Okno v R — dičevi hiši se odpre. — „Hoj!“ „Hoj hoj!“ se zasliši urno glas v oknu in pod taistem.

Po pleteni lestvi se zdaj nekdo z okna spusti.

„Brate, hvala ti! Bil je poslednji čas! — Kaj pa je to?“ vpraša osvobodjeni, stopivši z nogo na mertvo truplo mladega graničarja. — „Žertva osode“ reče neznani, ter obrise kri s hanžarja svojega. — Obá odideta zdaj urno in pozorno.

Kaj ti je, veter, da tako divjaš? Jokaš li nad tem, česar si priča bil? Žaljuješ li, ker po eni rani deset serc do smerti presunjenih vidiš? O žaluj! žaluj! pa premagal ne boš jokanja starega očeta, slabotne matere, žalostnih bratov in verne zaročnice.